

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ПРАВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять та
організації самостійної роботи з дисципліни
«СОЦІОЛОГІЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ»
для студентів спеціальності 054 Соціологія
денної та заочної форми навчання

Луцьк-2022

УДК 316:32.019.5
М 54

Методичні рекомендації для проведення практичних занять та організації самостійної роботи з дисципліни «Соціологія громадської думки» для студентів спеціальності 054 Соціологія денної та заочної форми навчання [Електронний ресурс] / уклад. І.О. Дмитрик, В.М. Сурженко. – Луцьк: ДонНТУ, 2022. – 36 с.

Методична розробка включає загальні положення та рекомендації, плани практичних занять, питання для самоконтролю, питання та завдання для самостійної роботи, тести, перелік питань для підсумкового контролю знань, список рекомендованої літератури.

Розраховані на викладачів та студентів спеціальності 054 Соціологія для підготовки до навчальних занять з дисципліни «Соціологія громадської думки».

Укладач: Дмитрик І.О., к. істор.н, доцент, доцент кафедри історії та права
Сурженко В.М., старший викладач історії та права.

Рецензент: Грудницький В.М., к. юр.н, доцент, доцент кафедри історії та права

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ,
Протокол № 10 від 31.05.2022 р.

Розглянуто на засіданні кафедри історії та права,
протокол № 9 від 28.04.2022 р.

©Донецький національний технічний університет, 2022

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Методичні рекомендації до підготовки і проведення практичних занять та виконання завдань в межах самостійної роботи студента.....	6
3. Тематика та структура практичних занять курсу.....	9
4. Організація самостійної роботи студентів.....	19
5. Тести.....	25
6. Перелік питань для підсумкового контролю.....	29
Список рекомендованої літератури.....	32

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курс «Соціологія громадської думки» концентрує увагу на соціології громадської думки як спеціальної теорії в структурі соціологічного наукового знання. В межах курсу вивчається природа, сутність та основні властивості громадської думки як складного феномену соціальної дійсності, розкривається генеза теорії громадської думки, визначається її понятійний апарат. Аналізується застосування базових теоретичних підходів до дослідження громадської думки у взаємозв'язку із існуючими пояснюючими моделями формування і функціонування в сучасному суспільстві. Особлива увага приділяється проблемі впливу різноманітних чинників на формування суспільної думки, проблемі маніпулюванню нею.

Дисципліна є необхідною в системі професійної соціологічної освіти, покликана сприяти розширенню фахового кругозору майбутніх соціологів та набуттю ними навичок дослідницької роботи.

Метою вивчення дисципліни «Соціологія громадської думки» є формування у студентів розуміння основ теорії громадської думки, уявлення про проблемні аспекти теоретичних та емпіричних досліджень у сфері вивчення громадської думки.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- ✿ формування у студентів розуміння структури та функцій громадської думки як соціального феномену, цілісного уявлення про неї як про соціальний інститут;
- ✿ надання знань про практики визначення потенціалу взаємовпливу громадської думки на суспільно-політичні процеси та прийняття управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні етапи становлення наукових підходів до вивчення громадської думки;

- зміст теоретичних концепцій, які сформувалися в процесі вивчення громадської думки;
- базові дефініції курсу;
- особливості структури суспільної думки як соціального феномену та соціального інституту;
- особливості функціонування громадської думки;
- способи включення громадської думки в політичну систему суспільства, механізми взаємодії громадської думки та влади;
- основні методи та техніки збору, обробки та аналізу соціологічних даних в межах вивчення громадської думки;

вміти :

- пояснювати результати досліджень громадської думки;
- порівнювати різні підходи до соціологічного аналізу громадської думки з певних соціальних проблем;
- виявляти чинники, що впливають на функціонування громадської думки;
- підбирати методологічний та методичний інструментарій для вивчення громадської думки.

Методичні рекомендації містять загальні положення та вказівки, плани практичних занять, питання для самоконтролю, питання та завдання для самостійної роботи, тести, перелік питань для підсумкового контролю знань, список рекомендованої літератури.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В МЕЖАХ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Метою практичних занять з дисципліни «Соціологія громадської думки» є закріплення набутих на лекціях знань, а також більш глибоке та всебічне вивчення тем дисципліни за рахунок самостійної роботи з навчальною, довідковою та науковою літературою, підготовки індивідуальних доповідей, участі в групових дискусіях. Формування основ соціологічного мислення передбачає опанування достатнім обсягом соціологічних понять та категорій, застосування соціологічних методів до аналізу соціальних та політичних процесів, актуальних проблем суспільного розвитку.

В межах практичних занять може відбуватись обговорення питань, що були завчасно запропоновані викладачем, дискусії, заслуховування повідомлень та доповідей, виконання контрольних робіт, тестування.

Підготовка студента до практичного заняття починається з ознайомлення з темою та планом обговорення, переліком рекомендованої літератури. Для більш детального опрацювання тем курсу варто звертатися не лише до підручників, але й до першоджерел, монографій та наукових статей у фахових виданнях з соціології (наприклад, у журналах «Соціологія: теорія, методи, маркетинг», «Український соціологічний журнал», «Габітус», «Наукові записки НаУКМА. Соціологія», «Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право» та інших). Це дасть можливість ґрунтовно розібратися в аспектах кожної теми, підібрати цікаві приклади, зробити змістовне доповнення, у випадку, коли основним доповідачем став інший студент.

Умовою успішного публічного виступу в межах навчальних занять є підготовка конспекту за всіма пунктами плану. Він може бути повним чи тезовим, в ньому варто відобразити:

- базову інформацію за змістом питання, що включає роз'яснення основних термінів та концепцій, теорій, методів;
- дискусійні питання теми та аргументи на користь різних підходів;
- соціологічні дані, які можна навести в якості ілюстрації сучасних соціальних процесів в контексті теми, що розглядається;
- висновок.

Виступ з доповіддю чи повідомленням має бути вільним, змістовним та логічним. Цього можна досягти лише за умови сумлінної підготовки до заняття та відмінного володіння матеріалом. Тобто виступ не може складатись із суцільного зачитування зробленого студентом конспекту, до тексту потрібно лише періодично звертатися, щоб навести фактичні дані, цитати, дотримуватись визначеної структури доповіді.

Самостійна робота є одним з видів навчальної діяльності студентів, передбачає засвоєння курсу в позааудиторний час за конкретними темами. Метою самостійної роботи є:

- поглиблення, розширення та систематизація знань, які були отримані під час аудиторних занять (лекційних та практичних);
- формування здатності до самоорганізації;
- напрацювання дослідницьких навичок;
- розвиток самостійності мислення майбутнього фахівця.

Самостійна робота з дисципліни «Соціологія громадської думки» включає підготовку студентів до лекційних та практичних занять, підготовку до різноманітних форм контролю, відповіді на питання для самоперевірки та виконання завдань з курсу за темами.

Очікується, що завдяки цій формі навчальної діяльності студенти матимуть можливість детальніше ознайомитися з класичними і сучасними теоріями громадської думки, основними принципами її формування та функціонування, методологією та методикою її дослідження, досвідом використання громадської думки в сучасному житті суспільства та практикою соціального управління.

Без систематичного виконання самостійної роботи студент не може глибоко засвоїти навчальний матеріал, набути навички ведення дискусій з найважливіших питань місця та ролі вивчення громадської думки в сучасному світі.

3.ТЕМАТИКА ТА СТРУКТУРА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ КУРСУ

Практичне заняття № 1. Історія дослідження громадської думки.

План

1. Виникнення та генеза уявлень про громадську думку в період Античності, Середньовіччя, Відродження, Нового часу.
2. Теоретичне вивчення громадської думки в класичній соціології (О. Конт, М. Вебер, Е.Дюркгейм, П.Сорокін, Т.Парсонс).
3. Психологічний напрямок в розробці соціологічної теорії громадської думки (Г.Тард, Г. Лебон, Ф.Тьонніс, Ч.Кулі, Дж.Мід, К.Горні, Г.Блумер).

Література [1,2,3,4,5,6,16,18,29,30,33]

Запитання для самоконтролю:

1. *Коли та у зв'язку з якими процесами виник термін «громадська думка»?*
2. *Хто з мислителів вперше використав термін «публіка»? Який зміст у нього вкладався?*
3. *В чому полягає специфіка підходів до сутності явища громадської думки в античній філософії?*
4. *Якими були уявлення про громадську думку італійських мислителів епохи Відродження?*
5. *Яку роль відводили громадській думці англійські філософи XVI-XVII ст.?*
6. *Надайте характеристику підходам діячів французького Просвітництва до пояснення природи і функцій громадської думки.*
7. *Визначте внесок німецьких філософів кінця XVII-початку XIX ст. в теоретичну розробку явища громадської думки.*

8. *Який внесок в розробку феномену громадської думки зробили представники класичного періоду соціології? Чи є схожі або спільні позиції в їх концепціях відносно цієї проблеми?*
9. *Хто з дослідників віддавав провідну роль у представництві громадськості елітам? Чи погоджуєтесь Ви з цією ідеєю?*
10. *Хто з дослідників основну увагу приділяв стереотипам у вивченні процесу формування громадської думки?*

Практичне заняття № 2. Основи соціології громадської думки.

План

1. Поняття та характеристика об'єкту громадської думки.
2. Суб'єкт громадської думки: визначення та еволюція підходів.
3. Функції громадської думки.
4. Структура громадської думки.

Література [1,2,3,4,5,6,13,23,26,30,31,33]

Запитання для самоконтролю:

1. *Як пов'язані між собою громадська думка та суспільна свідомість?*
2. *Яким чином співвідносяться поняття: індивідуальна, колективна, групова та громадська думка?*
3. *Що може бути об'єктом громадської думки?*
4. *Назвіть критерії відбору різноманітних фактів, подій, явищ в якості об'єкту громадської думки.*
5. *В чому полягає відмінність між категоріями «носії громадської думки» та «виразник громадської думки»?*

6. *Надайте характеристику натовпу як суб'єкту громадської думки, використовуючи положення концепцій натовпу, маси та масового суспільства.*
7. *Надайте характеристику основним функціям громадської думки.*
8. *Які функції громадської думки реалізуються в сучасному суспільстві повною мірою, а які – лише частково? Що заважає повноцінній реалізації всіх функцій?*

Практичне заняття № 3. Сутність поняття «громадська думка».

План

1. Сучасні соціологічні теорії про громадську думку:
 - а) еволюція соціологічних поглядів на механізми формування та межі компетенції громадської думки (У.Ліппман, Н.Луман, П.Лазарсфельд);
 - б) раціоналістична традиція вивчення громадської думки (Ю.Габермас, П. Бурдьє, П.Шампань);
 - с) концепція Е.Ноель-Нойманн.
2. Громадська думка як соціальний інститут.

Література [1,2,3,4,5,6,7,9,10,15,16,19,20,22,29,34]

Запитання для самоконтролю:

1. *Надайте характеристику концепції У. Ліппмана. Ви погоджуєтесь з її основними положеннями?*
2. *Поясніть підхід П.Бурдьє до явища громадської думки. З якими аргументами вченого Ви погоджуєтесь, які є для Вас дискусійними? Чи отримав цей підхід розвиток у концепціях інших соціологів?*
3. *Назвіть основні положення концепції «спіралі мовчання».*

4. Назвіть ознаки громадської думки як соціального інституту.
5. Яким чином пов'язані громадська думка і прогнозування соціально-політичних процесів?
6. Які особливості функціонування громадської думки в сфері культури?
7. Наведіть приклад взаємодії громадської думки з іншими соціальними інститутами.
8. Яким чином громадська думка пов'язана із соціальним контролем?

Практичне заняття № 4. Особливості формування громадської думки.

План

1. Шляхи та етапи формування громадської думки.
2. Джерела та агенти громадської думки.
3. Механізми функціонування громадської думки.
4. Канали вираження громадської думки.

Література [1,2,3,4,5,6,13,26,30,33]

Запитання для самоконтролю:

1. Надайте характеристику основним параметрам динаміки громадської думки.
2. Громадська думка проявляється у порівнянні, а інколи й в протиставленні різних поглядів і позицій з певної соціальної проблеми. Хто і що впливає на механізм циркуляції цих поглядів і позицій?
3. Назвіть та надайте характеристику соціально-психологічним механізмам формування громадської думки.
4. У чому полягають особливості формування різних видів громадської думки (офіційної та неофіційної, формальної та неформальної)?

5. *У чому полягають особливості формування громадської думки на різних рівнях (колектив, соціальна група, нація, суспільство)?*
6. *Чи є різниця між формуванням громадської думки у малих та великих соціальних групах? В чому вона полягає?*
7. *Назвіть форми та способи вираження громадської думки в процесі її функціонування.*
8. *Чим відрізняються канали вираження громадської думки в суспільствах «закритого» і «відкритого» типів?*

Практичне заняття № 5. Дослідження громадської думки.

План

1. Історія практичного дослідження громадської думки.
2. Сучасні системи опитувань громадської думки в світі.
3. Сучасні системи опитувань громадської думки в Україні.
4. Проблематика та основні характеристики громадської думки, що досліджуються.

Література [1,2,3,4,5,6,13,22,23,27,31,32]

Запитання для самоконтролю:

1. *З чим пов'язаний активний розвиток практики дослідження громадської думки в США?*
2. *Поясніть зв'язок між журналістикою, рекламою і науковими опитуваннями громадської думки на початку ХХ ст.*
3. *Визначте наукову складову в перших опитуваннях громадської думки.*
4. *В чому полягає внесок Дж. Геллапа в розвиток, вивчення та аналіз громадської думки? Назвіть принципи, що були ним запропоновані як базові та використовуються сьогодні.*

5. *Розкажіть про історію та досвід вивчення громадської думки в Німеччині та Франції.*
6. *Яким методичним та організаційним вимогам мають відповідати масові опитування громадської думки?*
7. *Чому масові опитування громадської думки традиційно проводять силами спеціально організованих систем вивчення громадської думки?*
8. *Назвіть найбільш відомі центри вивчення громадської думки в Україні. Які теми є пріоритетними в їх діяльності?*

Практичне заняття № 6. Громадська думка як суспільно-політичний феномен.

План

1. Механізм функціонування громадської думки: особливості взаємозв'язку держави і громадянського суспільства на різних етапах історії.
2. Мобілізаційні та маніпулятивні політичні технології в формуванні громадської думки та управлінні нею.
3. Особливості впливу громадської думки на політичні інститути та політичних лідерів в світі та в Україні на сучасному етапі.
4. Основні моделі електоральної поведінки.

Література [1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,14,17,24,25,27,28,32,34]

Запитання для самоконтролю:

1. *Надайте характеристику теоріям соціальної та політичної стратифікації К. Маркса, М. Вебера, П. Сорокіна, П.Бурдьє.*
2. *Поясніть різницю між поняттями легітимності та легальності влади*

3. *Якою є роль еліт у процесі формування громадської думки?*
4. *Розкрийте соціальні та інституційні механізми рекрутування правлячої еліти.*
5. *Визначте роль громадської думки в практиках державного управління.*
6. *Назвіть засоби та інструменти формування громадської думки державними органами влади.*
7. *Які суспільні рухи Ви можете назвати? Визначте класифікацію та надайте характеристику.*
8. *Розкрийте зміст соціально-психологічних теорій, які пояснюють закономірності електоральної поведінки.*
9. *Чи є масові соціологічні опитування інструментом політичної технології?*

Практичне заняття № 7. Державна ідеологія та громадська думка.

План

1. Ключові риси, функції, рівні та складові політичної свідомості.
2. Теоретичне осмислення явища ідеології: концепції А. Де Трасі, К. Маркса, А. Грамши, К. Мангейма, Д.Белла.
3. Види ідеологій, характеристика.
4. Види та функції політичної культури. Соціологічні інтерпретації політичної культури.

Література [1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,14,17,24,25,28,34]

Запитання для самоконтролю:

1. *З'ясуйте, які типи класифікацій політичної свідомості існують? Назвіть їх та надайте характеристику.*

2. Назвіть особливості форм віддзеркалення політичного життя у громадській думці.
3. Розкрийте суть пропагандистської функції ідеології.
4. Надайте характеристику основним теоретичним підходам до розуміння явища ідеології, використавши положення концепцій А. Де Трасі, К. Маркса, А. Грамши, К. Мангейма, Д.Белла.
5. З яких елементів складається структура політичної ідеології?
6. З'ясуйте принципову відмінність пропаганди, ідеології і пропагандистського впливу.
7. Надайте характеристику основним теоретичним підходам до розуміння типології політичних культур, використавши положення концепцій Г. Алмонда, Л. Пайя, С. Хантінгтона, Р. Інглхарта.
8. Якою мірою політична соціалізація залежить від рівня політичної культури?

Практичне заняття № 8. Взаємодія засобів масової інформації та громадської думки.

План

1. Характеристика ЗМІ як джерела інформації, суб'єкта формування і виразника громадської думки.
2. Вплив ЗМІ на громадську думку. Оприлюднення результатів досліджень громадської думки в ЗМІ.
3. Можливості маніпулювання громадською думкою за допомогою ЗМІ в сучасному суспільстві.
4. Теорії масового суспільства.

Література [1,2,3,4,5,6,16,20,21,24,27,30,33]

Запитання для самоконтролю:

1. *Надайте характеристику різним видам засобів масової інформації.*
2. *Чому засоби масової інформації називають «четвертою владою»? Визначте функції ЗМІ.*
3. *Чи є необхідність у загальнонаціональних ЗМІ? Поясніть свою думку.*
4. *Які види та типи інформаційних кампаній Ви можете назвати?*
5. *Оцініть роль та можливості електронних засобів масової інформації у формуванні громадської думки.*
6. *В чому полягає проблема об'єктивності засобів масової інформації?*
7. *Використовуючи основні положення концепції П.Бурд'є, поясніть можливості маніпулювання громадською думкою через ЗМІ.*
8. *Перелічіть основні вимоги до публікацій результатів опитувань громадської думки. Чому важливо, щоб ЗМІ їх дотримувалися?*

Практичне заняття № 9. Практичні аспекти методології та методики дослідження громадської думки.

План

1. Методологічні та методичні проблеми вивчення громадської думки.
2. Опитування як основний метод дослідження громадської думки: типологія, вимоги, характеристика.
3. Специфіка застосування методу аналізу документів.
4. Метод спостереження: можливості та обмеження.
5. Глибинні інтерв'ю та метод фокус-груп: характеристика та специфіка застосування.

Література [1,2,3,4,5,6,13,23,26,28,31,32,33]

Запитання для самоконтролю:

1. *Розкрийте особливості побудови програми соціологічного дослідження громадської думки.*
2. *Надайте загальну характеристику методам вивчення громадської думки.*
3. *Які чинники впливають на вибір методу дослідження?*
4. *Визначте пізнавальні можливості методу опитування в процесі вивчення громадської думки.*
5. *Назвіть основні вимоги до отримання цілісної та достовірної соціологічної інформації в межах опитувань громадської думки.*
6. *Які методи вивчення громадської думки використовуються в сфері політичних досліджень?*
7. *Визначте ситуації, в яких можливо застосувати спостереження для аналізу громадської думки.*
8. *Які види документів, що містять важливу для вивчення громадської думки інформацію, доречно досліджувати за допомогою контент-аналізу?*

4.ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Історія дослідження громадської думки

Питання та завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю, в якій мають відображатись основні ідеї найбільш вагомих протосоціологічних та класичних соціологічних теорій, що стосуються вивчення явища громадської думки. Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
 - представники;
 - період, країна;
 - ключові категорії, притаманні теорії;
 - основний зміст (не більше 6 тез).
2. Які вітчизняні концепції суспільно-політичної, що склалися до початку ХХ ст., розглядали природу і функції громадської думки?
3. Ознайомтесь із працею Густава Лебона «Психологія натовпу», законспекуйте «Книгу II. Погляди і вірування натовпу» (Лебон Г. Психологія людських спільнот / Густав Лебон ; за наук. ред., пер. з фр. Григорія Понеділка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. – С.136 – 175).

Література [1,2,3,4,5,6,16,18,29,30,33]

Тема 2. Основи соціології громадської думки.

Питання та завдання:

1. Поясніть, яким чином індивід (його потреби, інтереси, ідеї, відчуття) представлений в громадській думці.
2. Надайте характеристику громадськості, врахувавши різноманіття визначень, структуру та функції.

3. Розкрийте проблему монізму та плюралізму громадської думки, більшості та меншості, кількості і якості думок.
4. Підготуйте презентацію за темою: «Чутки як соціальний феномен: визначення, механізм дії, вплив на громадську думку».

Література [1,2,3,4,5,6,13,23,26,30,31,33]

Тема 3. Сутність поняття «громадська думка».

Питання та завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю, в якій мають відображатись основні ідеї найбільш вагомих сучасних соціологічних теорій, що стосуються вивчення явища громадської думки. Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
 - представники;
 - період, країна;
 - ключові категорії, притаманні теорії;
 - основний зміст (не більше 6 тез).
2. Поясніть сутність наведеної схеми «спіралі мовчання», що ілюструє концепцію Е.Ноель-Нойманн.

Рисунок 1 – Схема «спіралі мовчання» за концепцією Е.Ноель-Нойманн

3. Ознайомтесь із працею П'єра Бурдьє «Соціологія політики», законспекуйте «Громадська думка не існує» (Бурдьє П. Социология политики: Пер. с фр./Сост., общ. ред.и предисл. Н.А.Шматко./ – М.: Socio-Logos, 1993. – С.159-177).

Література [1,2,3,4,5,6,7,9,10,15,16,19,20,22,29,34]

Тема 4. Особливості формування громадської думки.

Питання та завдання:

1. Яку вагу мають стереотип, установка, вплив оточення, минулий комунікативний досвід у процесі формування громадської думки?
2. Надайте характеристику засобам формування громадської думки: ЗМІ, пропаганді, агітації, рекламі, міжособистісному спілкуванню.
3. Проаналізуйте наявні проблеми функціонування громадської думки в сучасному українському суспільстві.
4. Підготуйте презентацію за темою: «Публічна сфера як простір формування громадської думки», використовуючи положення концепцій Г. Блумера та Ю. Габермаса.

Література [1,2,3,4,5,6,13,26,30,33]

Тема 5. Дослідження громадської думки.

Питання та завдання:

1. Підготуйте презентацію за темою: «Внесок Дж. Геллапа в розробку методології дослідження громадської думки».

2. Складіть порівняльну таблицю, в якій має відображатись характеристика діяльності найбільш відомих світових дослідницьких центрів вивчення громадської думки (не менше 4). Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
- представники;
 - період діяльності, країна;
 - тематика досліджень;
 - методики, що використовуються.
3. Складіть порівняльну таблицю, в якій має відображатись характеристика діяльності найбільш відомих українських дослідницьких центрів вивчення громадської думки (не менше 4). Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
- представники;
 - період діяльності;
 - тематика досліджень;
 - методики, що використовуються.

Література [1,2,3,4,5,6,13,22,23,27,31,32]

Тема 6. Громадська думка як суспільно-політичний феномен.

Питання та завдання:

1. Підготуйте презентацію за темою: «Громадська думка як інструмент в політичній боротьбі».
2. Надайте характеристику режимам взаємодії влади та громадської думки.
3. Обґрунтуйте необхідність врахування громадської думки в соціальному управлінні.
4. Знайдіть результати моніторингів громадської думки на тему політичної ситуації в Україні за останні 3 роки. Проаналізуйте головні тенденції

розвитку політичної ситуації за даними моніторингів, мотиви та форми участі громадян в політичному житті країни.

Література [1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,14,17,24,25,27,28,32,34]

Тема 7. Державна ідеологія та громадська думка.

Питання та завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю, в якій мають відобразитись основні ідеї теоретичного осмислення явища ідеології. Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
 - представники;
 - період, країна;
 - ключові категорії, притаманні теорії;
 - основний зміст (не більше 6 тез).
2. Підготуйте презентацію за темою: «Роль політичної культури в умовах ідеологічного плюралізму та багатопартійності»
3. Складіть порівняльну таблицю, в якій мають відобразитись теоретичні підходи до формування типології політичних культур. Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
 - представники;
 - період, країна;
 - основний зміст (не більше 6 тез).

Література [1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,14,17,24,25,28,34]

Тема 8. Взаємодія засобів масової інформації та громадської думки.

Питання та завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю, в якій мають відображатись основні ідеї теорій масового суспільства. Таблиця має бути структурована за наступними елементами:
 - представники;
 - період, країна;
 - ключові категорії, притаманні теорії;
 - основний зміст (не більше 6 тез).
2. Підготуйте презентацію за темою: «Класифікація способів маніпуляції. Механізми протидії маніпуляції».
3. З'ясуйте, як використовують стереотипи в процесі формування громадської думки за допомогою ЗМІ.
4. Розкрийте особливості інформаційних війн в сучасному світі.

Література [1,2,3,4,5,6,16,20,21,24,27,30,33]

Тема 9. Практичні аспекти методології та методики дослідження громадської думки.

Питання та завдання:

1. Розробіть анкету за темою «Вибір професії та доступність вищої освіти» для двох категорій респондентів: випускників закладів середньої освіти та батьків випускників. За умови погодження із викладачем можна розробити анкети за іншою темою
2. Проведіть пілотаж розроблених анкет.
3. Проаналізуйте процес пілотажного дослідження та відкоригуйте анкети.
4. Підготуйте повідомлення для виступу на практичному занятті з описом етапів та результатів розробки, пілотажу та редагування анкет.

Література [1,2,3,4,5,6,13,23,26,28,31,32,33]

5. ТЕСТИ

1. Термін «громадська думка» виник у:
 - а) Франції;
 - б) США;
 - в) Англії;
 - г) Німеччині.

2. Що Г. В. Ф. Гегель вважав основним механізмом формування громадської думки?
 - а) засоби масової інформації;
 - б) діяльність місцевих органів влади;
 - в) дискусію;
 - г) чутки.

3. До каналів вираження громадської думки відносяться:
 - а) участь у виборах;
 - б) демонстрації, страйки;
 - в) функціонування ЗМІ;
 - г) всі наведені варіанти відповідей правильні.

4. Хто є засновником концепції «спіралі мовчання»?
 - а) П. Бурдє;
 - б) У. Ліппман;
 - в) Е. Ноель-Нойманн;
 - г) Ю. Габермас.

5. Центральною категорією концепції громадської думки У. Ліппмана є:
 - а) символ;
 - б) стереотип;
 - в) натовп;
 - г) чутки.

6. Американський Інститут громадської думки Дж. Геллапа було засновано у:
 - а) 20-х рр. XX ст.;
 - б) 30-х рр. XX ст.;
 - в) 40-х рр. XX ст.;
 - г) 50-х рр. XX ст.

7. Хто із вчених виділив три ідеальних, або чистих, типи політичної культури: патріархальну, підданську і активістську?
- а) А. Кемпбел;
 - б) С. Ліпсет;
 - в) Ю.Габермас;
 - г) Г. Алмонд і С. Верба.
8. Який з перелічених компонентів не входить до базисної структури громадської думки?
- а) раціональний;
 - б) емоційний;
 - в) вольовий;
 - г) публічний.
9. 15 законів громадської думки сформулював американський соціальний психолог:
- а) Х. Кентріл;
 - б) У. Ліппман;
 - в) Д. Істон;
 - г) П. Лазарсфельд.
10. Вагомою рисою ідеології лібералізму виступає положення про:
- а) необхідність ліквідації державної влади;
 - б) індивідуальну свободу як найважливішу умову реалізації творчого потенціалу особи;
 - в) монополія певної ідеології у суспільстві;
 - г) досягнення високого рівня соціальної справедливості і соціального партнерства.
11. Кому належить міркування: «Громадська думка, що демонструється на перших шпальтах газет у вигляді відсотків – чистіший артефакт. Його покликання – приховувати те, що стан громадської думки в цю мить є системою сил, напружень, і що немає нічого більш неадекватного, ніж виражати стан громадської думки за допомогою відсоткового відношення»?
- а) П. Бурдьє;
 - в) Е. Ноель-Нойманн;
 - б) Ю. Габермас;
 - г) П. Лазарсфельд.

12. Який з перелічених компонентів не входить до змістовної структури громадської думки?
- а) позитивне ставлення людей до актуальних подій, явищ та процесів;
 - б) емоційне ставлення людей до актуальних подій, явищ та процесів;
 - в) негативне ставлення людей до актуальних подій, явищ та процесів;
 - г) нейтральне ставлення людей до актуальних подій, явищ та процесів.
13. Кому належить першість вживання терміну «ідеологія»?
- а) Д. де Трасі;
 - б) Дж. Локку;
 - в) М. Веберу;
 - г) К. Марксу.
14. Що з переліченого не є характеристикою громадської думки, яку потрібно досліджувати.
- а) інформативність;
 - б) направленість;
 - в) інтенсивність;
 - г) компетентність.
15. В якій концепції відображено важливий механізм формування однастайності в суспільстві, що спирається на страх ізоляції?
- а) теорія стереотипів;
 - б) теорія двоступеневої моделі комунікації;
 - в) «спіраль мовчання»;
 - г) теорія масового суспільства.
16. Прихильники якої класичної ідеології абсолютизували принцип «держава – нічний сторож»?
- а) соціалізму;
 - б) консерватизму;
 - в) анархізму;
 - г) лібералізму.
17. Що не відноситься до методів вираження громадської думки:
- а) пропаганда;
 - б) трансмісія;
 - в) пряме вираження;
 - г) акумуляція і трансформація.

18. Концепцію двоступеневої моделі комунікації ввів до наукового обігу:
- а) Г. Лебон;
 - б) У. Ліппман;
 - в) П. Шампань;
 - г) П. Лазарсфельд.
19. Не відносяться до об'єктів громадської думки:
- а) об'єкти-факти;
 - б) об'єкти-події;
 - в) об'єкти-явища;
 - г) об'єкти-маніпуляції.
20. Одним з перших почав досліджувати механізми виникнення та трансформації чутток у суспільстві:
- а) Г. Олпорт;
 - б) Ю. Габермас;
 - в) П. Шампань;
 - г) Н. Луман.
21. Інститут Демоскопії в Алленсбаху (Німеччина) було засновано у:
- а) 20-х рр. XX ст.;
 - б) 30-х рр. XX ст.;
 - в) 40-х рр. XX ст.;
 - г) 50-х рр. XX ст.
22. Яку назву має розроблена Дж. Геллапом методика для побудови інструментарію опитування громадської думки:
- а) мозковий штурм;
 - б) покроковий підхід;
 - в) багатомірний бланк;
 - г) п'ятимірний план.
23. Серед категорій концепції Е. Ноель-Нойманн відсутня така:
- а) залізничний тест;
 - б) «спіраль мовчання»;
 - в) ефект оркестрового вагону;
 - г) ефект попутників в останню хвилину.

6.ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Виникнення та генеза уявлень про громадську думку в період Античності, Середньовіччя, Відродження, Нового часу.
2. Теоретичне вивчення громадської думки в класичній соціології (О. Конт, М. Вебер, Е.Дюркгейм, П.Сорокін, Т.Парсонс).
3. Психологічний напрямок в розробці соціологічної теорії громадської думки (Г.Тард, Г. Лебон, Ф.Тьонніс, Ч.Кулі, Дж.Мід, К.Горні, Г.Блумер).
4. Сучасні соціологічні теорії про громадську думку: еволюція соціологічних поглядів на механізми формування та межі компетенції громадської думки (У.Ліппман).
5. Сучасні соціологічні теорії про громадську думку: еволюція соціологічних поглядів на механізми формування та межі компетенції громадської думки (Н.Луман, П.Лазарсфельд).
6. Сучасні соціологічні теорії про громадську думку: раціоналістична традиція вивчення громадської думки (Ю.Габермас).
7. Сучасні соціологічні теорії про громадську думку: раціоналістична традиція вивчення громадської думки (П. Бурдьє, П.Шампань).
8. Сучасні соціологічні теорії про громадську думку: концепція Е.Ноель-Нойманн.
9. Визначення поняття «громадська думка».
- 10.Громадська думка як соціальний інститут.
- 11.Поняття та характеристика об'єкту громадської думки.
- 12.Суб'єкт громадської думки: визначення та еволюція підходів.
- 13.Функції громадської думки.
- 14.Структура громадської думки.
- 15.Шляхи та етапи формування громадської думки.
- 16.Джерела та агенти громадської думки.
- 17.Механізми функціонування громадської думки.
- 18.Психологічні особливості функціонування громадської думки.

- 19.Соціальний настрій: основні ознаки та типологія.
- 20.Канали вираження громадської думки.
- 21.Характеристика ЗМІ як джерела інформації, суб'єкта формування і виразника громадської думки.
- 22.Вплив ЗМІ на громадську думку. Оприлюднення результатів досліджень громадської думки в ЗМІ.
- 23.Можливості маніпулювання громадською думкою за допомогою ЗМІ в сучасному суспільстві.
- 24.Класифікація способів маніпуляції. Механізми протидії маніпуляції.
- 25.Чутки як соціальний феномен: визначення, механізм дії, вплив на громадську думку.
- 26.Теорії масового суспільства.
- 27.Механізм функціонування громадської думки: особливості взаємозв'язку держави і громадянського суспільства на різних етапах історії.
- 28.Мобілізаційні та маніпулятивні політичні технології в формуванні громадської думки та управлінні нею.
- 29.Публічна сфера як простір формування громадської думки
- 30.Сутність пропаганди, PR, реклами та проблеми їх взаємодії з громадською думкою.
- 31.Проблеми висловлювання та врахування громадської думки.
- 32.Особливості впливу громадської думки на політичні інститути та політичних лідерів в світі та в Україні на сучасному етапі.
- 33.Основні моделі електоральної поведінки.
- 34.Ключові риси, функції, рівні та складові політичної свідомості.
- 35.Теоретичне осмислення явища ідеології: концепції А. Де Трасі, К. Маркса, А. Грамши, К. Мангейма, Д.Белла.
- 36.Види ідеологій, характеристика.
- 37.Види та функції політичної культури. Соціологічні інтерпретації політичної культури.

- 38. Історія практичного дослідження громадської думки.
- 39. Внесок Дж. Геллапа в розробку методології дослідження громадської думки
- 40. Сучасні системи опитувань громадської думки в світі.
- 41. Сучасні системи опитувань громадської думки в Україні.
- 42. Проблематика та основні характеристики громадської думки, що досліджуються.
- 43. Методологічні та методичні проблеми вивчення громадської думки.
- 44. Опитування як основний метод дослідження громадської думки: типологія, вимоги, характеристика.
- 45. Екзит-пол: характеристика та задачі в електоральних дослідженнях.
- 46. Специфіка застосування методу аналізу документів.
- 47. Метод спостереження: можливості та обмеження.
- 48. Глибинні інтерв'ю та метод фокус-груп: характеристика та специфіка застосування.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Основна література

1. Гудзенко О.З. Посібник до вивчення курсу «Соціологія громадської думки» / О.З. Гудзенко. – Д., 2015. – 24 с.
2. Нельга О.В. Соціологія громадської думки: навч. посібник / О.В. Нельга. – К.: вид-во Шейніної О.В., 2008. – 186 с.
3. Осовський В.Л. Соціологія громадської думки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за спец. "Соціологія" / В. Л. Осовський. – К. : Поліграфічний центр "Фоліант" : Видавничий дім "Стилос", 2005. – 186 с.
4. Полторак В. А. Социология общественного мнения: учеб. пособие / В. А. Полторак ; Центр социологических и политических исследований и технологий "Социополис". – К. ; Д. :, 2000. – 264 с.
5. Социология общественного мнения: метод. рекомендации для студентов, обучающихся по специальности 054 – Социология (дневная форма обучения) / авт.-сост. Е. В. Бирченко. – Харьков: Изд-во НУА, 2019. – 48 с.
6. Ципко С. Ю. Соціологія громадської думки: навч. посіб. / С. Ю. Ципко ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Рута, 2006. – 64 с.

2.Допоміжна література

7. Бандровський Г. О. «Спіраль мовчання» Елізабет Ноель-Нойманн як технологія інформаційного впливу в соціальних мережах/ Г. О. Бандровський // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2018. – № 3. – С. 80-85.
8. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
9. Бурдые П. Социология политики: Пер. с фр./Сост., общ. ред.и предисл. Н.А.Шматко. – М.: Socio-Logos, 1993. – 336 с.

- 10.Габермас Юрген. Залучення іншого: студії з політичної теорії / Ю.Габермас; пер. з нім. А. Дахній ; наук. ред. Б. Поляруш. – Л.: Астролябія, 2006. – 415 с.
- 11.Головатий М. Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2003. – 504 с.
- 12.Горовенко Л. М. Громадська думка як чинник політичної відповідальності в Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Горовенко Леся Мар'янівна ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ, 2014. – 21 с.
- 13.Громадська думка: теоретичні та методичні проблеми дослідження/ В. М. Вовк; заг. ред. В. Л. Осовський ; НАН України, Ін-т соціології. - К. : Стилос, 2001. – 168 с.
- 14.Дмитренко О. С. Громадська думка як чинник демократизації політичної культури в Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 / Дмитренко Оксана Сергіївна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 20 с.
- 15.Європейська теоретична соціологія XX-XXI століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2-ге вид., випр. та допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. – 371 с.
- 16.Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики / В.Іванов: Навчальний посібник / За науковою редакцією В. В. Різуна. – К.: Центр Вільної Преси, 2010. – 258 с.
- 17.Кіянка І. Б. Популізм в історії та сучасності: ідеологічні течії, рухи та політичні технології: монографія/ І. Б. Кіянка. – Львів : Простір-М, 2016. – 386 с.
- 18.Лебон Г. Психологія людських спільнот / Густав Лебон ; за наук. ред., пер. з фр. Григорія Понеділка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. – 203 с.

- 19.Липпман Уолтер. Общественное мнение / У. Липпман ; пер. с англ. Т. В. Барчунова ; Фонд "Общественное мнение". – М. : Институт Фонда "Общественное мнение", 2004. – 382 с.
- 20.Луман Ніклас. Реальність мас-медіа / Ніклас Луман ; ред., передм.: Іванова В. та Мінакова М. – К. : Акад. Укр. Преси : ЦВП, 2010. – 158 с.
- 21.Мак-Комбс М. Встановлення пріоритетів: масмедії та громадська думка / М. Мак-Комбс ; пер. з англ. М. Давиденко. – К. : К.І.С., 2007. – 256 с.
- 22.Ноэль Элизабет. Массовые опросы. Введение в методику демоскопии / Элизабет Ноэль; пер. с нем.: Зайцева М. И., Крючкова Л. Н.; общ. ред. и вступ. ст. д-ра филос. наук Н. С. Мансурова. – М. : Прогресс, 1978. – 378 с.
- 23.Общественное мнение и массовые опросы: (для политиков и журналистов) / под ред.: Н. В. Паниной и Е. И. Головахи; Нац. акад. наук Украины, Ин-т социологии, Высш. шк. социологии. – 3-е изд., доп. – К., 2012. – 96 с.
- 24.Олещук П.М. Новітні політичні технології інформаційного впливу: монографія / Петро Олещук. - Київ : Вадим Карпенко, 2018. – 287 с.
- 25.Основи політичної соціології: навчальний посібник для студентів соціогуманітарних спеціальностей/ М. А. Безносков, Т. М. Дублікаш, А. Д. Литовченко та ін. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 252 с.
- 26.Панина Н.В. Избранные труды по социологии: в 3 т. / Н. В. Панина ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т социологии, Социол. центр им. Н. В. Паниной. - К. : Институт социологии НАН Украины, 2008 - 2012. Т. 3 : Социология политики, национальных отношений, общественного мнения и социальная психиатрия / под ред. Е. И. Головахи ; Укр. ин-т соц. исслед. им. Александра Яременко. – 2012. – 326 с.
- 27.Правове регулювання гендерної рівності у трудових відносинах: міжнародні стандарти та громадська думка / за заг. ред. О. В. Зайчука; Ін-т законодавства Верховної Ради України, Міжнар. жіночий

- правозахис. центр "Ла Страда-Україна". – К., 2010 . Вип. 1. – 2010. – 92 с.
- 28.Прасюк О. В. Електоральна громадська думка в Україні: сутність, детермінанти поставання та шляхи посилення дієвості: монографія / Прасюк О. В.; Нац. ун-т "Остроз. акад.", Ін-т глобал. стратегій упр. – Острог : ІГСУ : Вид-во Нац. ун-ту "Остроз. акад.", 2013. –177 с.
- 29.Рахманов О. А. Історія соціології.(у 2 кн.) : навч. посіб. / О. А. Рахманов, С. С. Бульбенюк, М. Ю. Манелюк ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – Київ : КНЕУ, 2017. – 278 с.
- 30.Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
- 31.Соціальні виміри суспільства / за ред. Є. Головахи, В. Ворони. – К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – 464 с
- 32.Україна 2016-2017: ознаки прогресу та симптоми розчарування = Ukraine 2016-1017: signs of progress and symptoms of disappointment : аналіт. оцінки / Ю. Якименко (керівник проекту) та ін. ; ред.: А. Чернова (укр. версія), В. Клименко (англ. версія). – Київ, 2016. – 94 с.
- 33.Черниш Н.Й. Соціологія: підручник за рейтингово-модульною системою навчання. – К.: Знання, 2009. – 468 с.
- 34.Шампань Патрик. Делать мнение: новая политическая игра/ П. Шампань; пер. Н. Г. Осипова. – М. : Socio- Logos, 1997. – 335 с.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять та організації самостійної роботи

з дисципліни «Соціологія громадської думки»

для студентів спеціальностей 054 Соціологія,

014.02 Середня освіта (Мова і література)

денної та заочної форми навчання

Укладачі: І.О. Дмитрик, В.М. Сурженко.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

43012, м. Луцьк, вул. Софії Ковалевської, 29.